

GEMEENTE TILBURG

2018

Perspectiefnota

Inleiding

Tilburg Next Level

Er is de afgelopen periode veel bereikt voor, in en met de stad. Onze ambitie is en blijft hoog en met nog ongeveer een jaar te gaan voor de gemeenteraadsverkiezingen zijn onze wensen voor de stad onverminderd groot. Wij pakken onze verantwoordelijkheid om te blijven investeren in de stad waar kansen zich voordoen en doen dit uiteraard in lijn met het coalitieakkoord en met respect voor het volgende bestuur. Op die kansen spitst deze perspectiefnota zich toe. Op een aantal - voor de stad - belangrijke terreinen is het zaak om juist nú door te pakken en meters te maken

Met de opgaven in de basis goed in beeld, is onze stad toe aan een kwaliteitssprong. Het Tilburg van de 21ste eeuw gloort en vraagt juist om verdere actie op een aantal terreinen.

Wij moeten niet afwachten maar aan de slag, werk maken van de toekomst en een impuls geven waar dat nodig is. Duurzame ontwikkeling gaat immers over het verbinden van het hier en nu met het later. Om aantrekkelijk te zijn voor de generaties van de toekomst is het belangrijk dat onze stad aansluiting zoekt bij de grote trends en ontwikkelingen van deze tijd. Wij zetten daarom in op vier thema's. Tilburg Next Level gaat over verduurzaming, jeugd, (binnen)stedelijke dynamiek, en sociale veerkracht van mensen. In een stad waarin iedereen profiteert van de positieve ontwikkelingen op economisch en ruimtelijk terrein. Aandacht voor de basis en de top, ofwel de actuele vraagstukken en de lange lijnen gaan wat ons betreft daarbij hand in hand. Dat betekent dat wij naast de versterking van ons imago in (inter)nationaal en Europees perspectief, via een gedreven lobbystrategie, ook permanente zorg hebben voor de verbetering van het perspectief van onze inwoners en de leefbaarheid in onze wijken.

Tilburg Next Level is een stad die zich in balans ontwikkelt, met People, Planet en Profit in evenwicht. Dat is geen gegeven maar iets dat wij nauwlettend volgen en gericht aandacht geven. Veranderingen gaan tegenwoordig razendsnel en manifesteren zich soms ook gelijktijdig en op velerlei vlak. Technologisch, sociaal, economisch en cultureel. De verwachting is dat er de komende dertig jaar meer verandert dan in de afgelopen drie honderd jaar. Al deze veranderingen brengen innovatie en nieuwe kansen, maar maken ook onzeker, zorgen voor uitval van bepaalde groepen en maatschappelijk onbehagen. Dat vraagt van ons alertheid. Immers een bruisende stad steunt op inwoners die zich thuis voelen, die een goede start hebben, ruimte hebben om te leven, optimale kansen krijgen en leven in een wereld die ze ziet.

Wij geven ons er rekenschap van dat wij dat als overheid niet alleen bepalen of ons kunnen opsluiten in beleid. In de duurzame netwerkmaatschappij die ons voor ogen staat gaan wij, samen met anderen, op zoek naar maatwerkoplossingen voor complexe vraagstukken. Vergrijzing, armoede, opleidingsachterstand, jeugdwerkloosheid, klimaatverandering zijn vraagstukken die om een integrale aanpak vragen en die je niet alleen en gemakkelijk tackelt. Het vraagt om adaptieve agenda's die je met anderen maakt en die je door middel van een wijkgerichte aanpak integraal aanpakt en dat wringt soms met de manier waarop wij bij de overheid gewend zijn te opereren. Daarnaast zorgt ook invoering van nieuwe wetgeving, zoals de Nieuwe Omgevingswet voor een transitie.

Wij staan open voor deze verandering en sturen daar op. In de realisatie van het nieuwe stadskantoor zien wij een unieke kans om meer invulling te geven aan die nieuwe identiteit en rol, dat vraagt iets van de manier waarop wij de stad besturen maar ook van onze ambtelijke organisatie. Met het plaats- en tijdonafhankelijk werken, stevige inzet op onze bedrijfsvoering, informatiebeveiliging en ict geven wij een belangrijke impuls voor deze verandering.

Over de realisatie van onze ambities uit het coalitieakkoord tot nu toe zijn wij meer dan tevreden. Tilburg zit in de lift. Dat zie en merk je. De economische ontwikkeling van de stad is kracht bijgezet. En met succes. De logistieke sector is voor onze regio en onze stad van groot economische belang niet alleen voor de werkgelegenheid maar ook omdat de sector veel aanverwante bedrijvigheid aantrekt. Op tal van plekken domineren hijskranen de skyline; Spoorzone, Piushaven, Kernwinkelgebied, Stappegoor. Een journalist typeerde Tilburg onlangs als een stad in de steigers "Waar wordt daar niet gebouwd". Dat zal voorlopig nog wel zo blijven. Bouwplannen komen tot wasdom, stadsdelen bloeien op. Ook het cultuurklimaat heeft een boost gekregen, door aan de ene kant de versterking van de infrastructuur voorrang te geven en aan de andere kant werk te maken van de ondersteuning van de makers in de stad. Op nationaal en internationaal gebied laat de stad regelmatig van zich horen door de vestiging van de elektrische autofabrikant Tesla, onze rechtstreekse railverbinding met Chinese stad Changzou (de ijzeren zijderoute 'Eén gordel, één weg'), het project starterslift

in de strijd tegen jeugdwerkloosheid, de competentiekaart ten behoeve van de integratie van asielmigranten en de ontvangst op Koningsdag van de Koning en zijn familie in Tilburg. Wij vallen daarnaast regelmatig in de prijzen; wij werden verkozen tot Europese sportstad, de Tilburg Trappers werden kampioen in de Duitse IJshockey competitie en de tiende Bankgiro Loterij Museumprijs is toegekend aan het Tilburgse Textielmuseum. Op het gebied van mobiliteit heeft Tilburg een nieuwe aanpak ontwikkeld waar niet de infrastructuur maar de gebruiker centraal staat, en de stad minstens twintig jaar mee vooruit kan.

Het door het Rijk gedecentraliseerde beleid op het gebied van Maatschappelijke Ondersteuning, Jeugdzorg en arbeidsparticipatie hebben wij inmiddels in regionaal verband aardig op de rails, werken wij toe naar een betaalbaar solidair systeem met meer keuzevrijheid, eigen verantwoordelijkheid en zorg voor hen die het echt nodig hebben. De komst van Primark en Hudson's Bay is een enorme impuls voor de versterking van het kernwinkelgebied, en ook met de uitgifte van onze bedrijventerreinen gaat het voorspoedig. Zwaluwenbunders en Wijkevoort worden vraaggericht ontwikkeld, hetgeen ons in staat stelt om handig met de markt mee te bewegen en de markt vraag wanneer die opdoemt meteen te kunnen accommoderen.

Veiligheid en Groen zijn onze andere dominante thema's. Daar moeten wij vooral door op de ingezette koers. De afgelopen periode is hard gewerkt aan het op orde brengen en verstevigen van de basis in de stad. De leefbaarheid in de wijken scoort goed en Tilburg heeft zich met een stevige repressieve aanpak uit de top 10 van meest onveilige steden gewerkt en staat inmiddels op plek 17. Prioriteit verdient nu het onderwerp ondermijnende criminaliteit, een diepgeworteld probleem onder de oppervlakte dat de sociale cohesie in onze stad bedreigt. Op dit onderwerp moeten wij daarom structureel stevig en met verenigde krachten inzetten. Het is complexe materie die vraagt om een integrale aanpak en maatwerk in de wijk.

Op het gebied van stedelijk groen is Tilburg bezig met een stevige inhaalslag. Vergroening van de stad heeft in deze periode een meer dan prominente plek op de agenda gekregen. Op tal van plekken in de stad werpt de verstevigde aandacht vruchten af, met de aanleg van geveltuinen, bij plaatsing van bomen, groot onderhoud van bossen. Wanneer we alle gevolgen van de klimaatverandering in ogenschouw nemen dan moeten wij de komende jaren op volle kracht door op de ingeslagen weg. Het nieuwe Spoorpark en de aanleg van onze landschapsparken 013 en het nieuwe park Pauwels markeren de weg die ons college voor zich ziet. Significant meer groen en water in en om de stad zijn het enige juiste antwoord op de toenemende hitte- en droogtestress. Ook achterstanden op het gebied van groenbeheer worden voortvarend ingelopen. Na de eerdere 0 meting is de stad nu klaar voor een zogenaamde 1 meting waarmee wij bij weer een volgende fase in het groenbeheer zijn aangeland.

Op een aantal terreinen baart de langere termijn zorgen. Met vergroening van de stad en de energietransitie maken wij zeker flinke slagen, maar afgezet tegen het Klimaatakkoord van Parijs moet er ook in Tilburg nog heel wat gebeuren. Anno 2017/2018 kampt onze stad op sociaal gebied ook met een aantal hardnekkige en steeds terugkerende problemen. Grootste zorg is de groeiende tweedeling, op het gebied van inkomen, opleidingsniveau en gezondheid. Ondanks onze inspanningen zien wij de scheidslijnen in de stad dieper worden. Zo maken wij ons zorgen over de groep inwoners die langdurig zonder werk zit. Wij zien dat het aantal verwarde personen met een psychische stoornis toeneemt en ook de huisvesting van asielmigranten zorgt voor extra spanningen. Door het stapelen van de problemen zien wij dan ook dat bepaalde achterstandswijken in de stad opnieuw afglijden. Dat zet de balans die wij in de stad nastreven onder druk. Onbedoeld ontstaat een vruchtbare voedingsbodem voor ondermijning, verscherping tweedeling, discriminatie, polarisatie en radicalisering.

Met een brede agenda op het sociaal domein (Agenda Sociaal 013), de potentie van werkgelegenheid binnen de logistieke economie en kansen die de stedelijke economie in onze spoorzone en de binnenstad 21e eeuw biedt, nieuw diversiteitsbeleid, meer gebiedsgerichte aanpak en maatwerk, ruimte voor burgerparticipatie gaan wij deze sociale uitdaging aan. Dat is een leertraject voor alle betrokkenen, zonder zekerheid over de uitkomst. Een ding weten wij wel. Het moet goed gaan met de mensen in Tilburg. In het belang van een kwalitatieve stedelijke ontwikkeling verdient de mens en zijn geluk een meer centrale plaats. Wij staan voor gelijke kansen voor alle Tilburgers en sluiten aan bij de urgentie en energie die zij voelen. Voor ons betekent dit dat niet de regels en de systeemwereld prevaleren maar dat wat er bij de Tilburgers leeft, of die nou ondernemer, leerkracht of jongere is! Het manifest van de wijkraden Noord is een goed voorbeeld in dezen, waar wij veel waardering voor hebben. Onze focus heeft verregaande gevolgen omdat ons college daarmee afstapt van standaardoplossingen en kiest voor maatwerk vanuit de vraag: voor wie doen wij het en wat heeft iemand nodig?

De groei naar een meer duurzame economie en samenleving staat wat ons betreft op nummer één. Bij de verduurzaming van onze stad ligt het accent uiteraard op ecologie en groen, circulaire economie; lees meer differentiatie in afvalscheiding en energiebesparing. Maar duurzaamheid zien wij ook breder. Ook sociale veerkracht scharen wij onder het thema. Wij willen toe naar een sociale basisstructuur in Tilburg die ontmoeting en verbinding in de wijk faciliteert en stimuleert. Vanuit dat ideaal treden wij hard op tegen ondermijnende criminaliteit maar vechten wij ook voor de verbetering van de positie van onze jongeren en hun talentontwikkeling. Een duurzame stad moet zijn jeugd immers optimale kansen en een goede start kunnen bieden, dat is een must. Dat houdt in dat wij aan de slag moeten met meer permanente educatie, minder mismatches op de arbeidsmarkt, een betere kenniscirculatie en een hogere arbeidsparticipatie. Daarmee vergroten wij de kansen van de stad en stellen wij onze economische ontwikkeling veilig. Onder het motto "Iedereen doet mee en telt mee" moet wat ons betreft ook de Inclusieve stad meer inhoudelijke lading krijgen. Wij willen dat Tilburg het imago van gastvrije tolerante stad ook echt waarmaakt. Wij geven dat reeds vorm met een humaan asielbeleid maar ook met een goede bed, bad en brood regeling. Inclusiviteit vraagt naar de toekomst toe om een brede en gedragen visie op de diversiteit in de stad, waartoe ook een stevig emancipatie- en homobeleid hoort.

Met het predicaat Tilburg Next Level tonen wij onze ambitie de stad naar een hoger plan te tillen. De algemene notie dat steden in trek zijn en voorlopig ook blijven, biedt vanuit dat perspectief zonder meer kansen voor Tilburg. En die willen wij beter uitlijnen naar de toekomst. Daarbij is helder dat het niet alleen moet draaien om ecologische en economische kansen maar ook om sociale kansen en meer stedelijke solidariteit. Het gaat om de mix, de integraliteit van onze aanpak. Onderzoeksbureau Telos verwoordt het treffend voor Tilburg: "het succes van de stad in haar zoektocht naar nieuwe ontwikkelkansen zal mede bepaald worden door de mate waarin ze erin slaagt om de economische en ecologische agenda te verbinden met een enthousiasmerend, inclusief en mobiliserend sociaal cultureel programma dat rekening houdt met de angst van vele kwetsbaren voor de snelle veranderingen die hen overkomen". Die weg zijn wij inmiddels ingeslagen met het maken van een brede Agenda Sociaal 013. Daarin gaan wij, zoals Telos het stelt, de rol van de stad nieuwe inhoud geven en krijgt het woord emancipatie een eigentijdse vertaling. Het is inmiddels onze stellige overtuiging dat alleen met een open, langjarige aanpak de complexe vraagstukken van nu kunnen worden opgelost.

Duurzame stad

Ambitie

Een duurzame stad is voor ons een stad waar ecologie, groen en circulaire economie met elkaar verbonden zijn. En een stad die beschikt over sociale veerkracht en een sociale basisstructuur waar ontmoeting en verbinding in de wijk de kernkwaliteiten zijn. Een stad waar álle burgers van Tilburg meeprofiteren van ons vestigingsklimaat en leefklimaat. Zo ontstaat een balans in deze stad tussen people, planet en profit. Een duurzame stad ook waar de Global Goals for Sustainable Development van de UN centraal staan, evenals de Parijse klimaatafspraken (energietransitie), EU "Circular economy package", Rijksbeleid "Nederland circulair in 2050" (transitie naar een circulaire economie) en Nationale Klimaatadaptatie Strategie 2016 (ruimtelijke adaptatie ofwel omgaan met hitte en droogtestress).

Uitdaging

Deze veranderingen slagen alleen met een integrale aanpak vanuit het perspectief van de duurzame stad; duurzaamheid als verbindende schakel tussen mens en omgeving.

Energietransitie

De Parijse klimaatafspraken betekenen voor Tilburg binnen enkele decennia dat (bijna) alle woningen, (publieke) gebouwen en het maatschappelijke vastgoed geen gas meer gebruiken, bij voorkeur "nul op de meter" zijn, of minimaal zijn aan te sluiten op een duurzaam warmtenet. Voor deze energietransitie is het noodzakelijk om de gehele gebouwde omgeving te verduurzamen, van woningen tot gemeentelijk vastgoed, van kantoren tot bedrijfscomplexen. Ook mobiliteit moet uiteindelijk zonder fossiele energie. Voor deze energietransitie zijn grote investeringen nodig en zal de ruimtelijke ordening ingrijpend veranderen.

In Tilburg zijn we in verschillende fasen bezig met de realisatie van opwekking van duurzame energie: Windturbines bij bedrijven en op de Spinder, geothermie, warmte-koude-opslag, warmtepompen en een onderzoek naar de mogelijkheid van grootschalige zonneparken. Een aardgasloze samenleving is een uitdaging maar biedt ook kansen. "Van het gas af" - in 2030 een feit - kan niet zonder publiek-private samenwerking en burgerinitiatieven. En willen we als gemeente al een stap verder zetten? Bijvoorbeeld willen we alle energie voor de gemeente Tilburg opwekken in onze eigen stad met eigen energieopwekking op gemeentelijk vastgoed maar ook in de openbare ruimte. Ook deze transitie biedt kansen, want het vraagt om nieuwe vormen van werkgelegenheid en biedt Tilburgers de kans op lange termijn geld te kunnen besparen.

Transitie naar een circulaire economie

Een transitie naar een circulaire economie is noodzakelijk vanwege uitdagingen en kansen op internationaal niveau. Het belangrijkste vraagstuk is de explosieve, onhoudbare stijging van de vraag naar grondstoffen en het ontstaan van afval. Bovendien zijn Nederland en Europa steeds meer grondstofafhankelijk van derde landen. Daarmee gaan energietransitie en circulaire economie hand in hand. Circulaire economie biedt kansen: nieuwe vormen van werkgelegenheid zijn nodig (ook voor de onderkant van de arbeidsmarkt). Voor de transitie naar een circulaire economie moeten we nog ontdekken en benoemen hoe we onze gemeentelijke rol het best in kunnen invullen. De partijen in de stad zullen de grootste beweging maken. De gemeente kan hierin faciliteren, zelf het goede voorbeeld geven en deze transitie versnellen door circulair aan te besteden en in te kopen. Gebouwen kunnen hierbij circulair gesloopt, ontworpen gebouwd worden. Circulair bouwen speelt al een grote rol bij de verduurzaming van ons gemeentelijk vastgoed. Bij planontwikkeling kan meer rekening worden gehouden met het ontstaan van een leeneconomie versus een eigen-bezit economie en met grondstof- en dienstenketens tussen bedrijven op één bedrijventerrein.

Ruimtelijke adaptatie (Klimaatadaptatie)

In de toekomst van Tilburg krijgen we te maken met veel hitte en droogte in de stad afgewisseld met perioden met hevige regenbuien. Moeten we daar het Tilburgse stad en land niet nu al beter op inrichten? Functioneel groen in de versteende omgeving levert naast verkoeling een bijdrage aan het vasthouden van water tijdens droogte. Indien slim aangelegd, kan dit groen een sociale ontmoetingsplaats zijn of een plek om te rusten of bewegen (gezondheid). Gevelgroen en groene daken passen hierbij.

Sociale veerkracht en gezondheid

Vraagstukken op het terrein van o.a. armoede, eenzaamheid, (langdurige) bijstand, schulden, jeugdwerkloosheid en afnemende gezondheid dienen in balans te worden beantwoord met de andere P's. Bij de inrichting van de stad bijvoorbeeld moeten we investeren in voldoende comfortabele en betaalbare woningen voor zowel arm als rijk en op het vlak van mobiliteit behoort de toegankelijkheid van voorzieningen meegenomen te worden. Vragen zoals "Hoe helpen we met een ruimtelijke inrichting, zodat Tilburgers meer gaan bewegen (lopen, fietsen) om gezond te blijven" dienen een vanzelfsprekend onderwerp te zijn in het ontwerpproces.

Mobiliteit draagt bij aan gezondheid, leefomgeving, vestigingsklimaat, milieu en toegankelijkheid. De promotie van het gebruik van de fiets in Tilburg sluit hier bij aan. Veel mensen lopen of pakken de fiets, maar in verhouding minder dan in andere steden. Duurzaamheid als maatschappelijk thema zorgt ervoor dat er wereldwijd meer mensen zich bewuster gaan verplaatsen en nog meer gaan lopen en fietsen. Hiervoor liggen kansen in korte verplaatsingen in de stad die nu nog veel met de auto worden gedaan en in de opkomst van nieuwe mobiliteitsvormen zoals de e-bike en de speed pedelec. Niet voor niets is de fiets een belangrijk element in de Mobiliteitsaanpak Tilburg en hebben we de ambitie uitgesproken het fietsgebruik fors te laten toenemen.

Vergroening van de stad is een antwoord op uitdagingen als sociale veerkracht (ontmoeten), gezondheid (bewegen en ontspannen) en klimaatadaptatie (verkoeling en waterregulering) en kan ook ingezet worden als plaats voor energieopwekking.

De geschetste ontwikkelingen laten zien dat er niet op voorhand eenduidige oplossingen en aanpakken voor handen zijn. Gaandeweg zullen we als stad moeten ervaren wat wel en niet goed werkt en bij ons past. Met hulp van pilots en experimenteren, bijvoorbeeld in de vorm van voorbeeldgebieden in de stad kunnen we steeds met de stad ervaren wat succesvol is. Ook is het goed om de stedelijke ontwikkeling van de stad te beschouwen vanuit een economisch, sociaal én ruimtelijk perspectief. Zo kunnen we ons met recht een Duurzame Stad blijven noemen.

Acties voor nu

Voor de *energietransitie* betekent het dat we ons hebben aangesloten bij de Brabantse ambitie om voor 2050 alle 800.000 Brabantse woningen klimaatneutraal te maken. We hebben voor de sociale woningbouw met de woningcorporaties afspraken gemaakt in het convenant wonen 2020. Daarnaast is er een subsidiestelsel voor de particuliere sector. Punt van aandacht voor de komende tijd is dat we met het stimuleren van deze particuliere sector ons niet teveel richten op de welgestelde Tilburgers en we dus nadrukkelijk oog houden voor niet-kapitaalkrachtige Tilburgers, bijvoorbeeld via financieringsconstructies. Ook kunnen we bij planontwikkeling van woningen beter rekening houden met de ligging van woning ten opzichte van zon, warmte-koude-opslag en/of warmtenetten. Met de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen waar we reeds mee zijn gestart, slaan we als gemeente al een grote slag.

Om de *transitie naar circulaire economie* op termijn mogelijk te maken, is het belangrijk om te gaan sturen op de vermindering van afval. Op de korte termijn investeren we in maatregelen om de hoeveelheid afval per inwoner te verlagen en het overblijvende huishoudelijke afval beter te scheiden in grondstoffen en het restafval te verminderen. De kosten en baten willen we op een rechtvaardige manier verdelen volgens het principe "de vervuiler betaalt". We gaan dus verder met de aanpak "Van Afval Naar Grondstoffen". Vermindering restafval in hoogbouw en tariefdifferentiatie voor een- en meerpersoonshuishoudens zijn hierbij belangrijke onderwerpen.

Ook kunnen we in 2018 al ruimte geven aan meer circulair slopen, ontwerpen en bouwen van projecten, waarvoor de gemeente projectleider is (voorbeeld sloop Tilburion). Eventuele meerkosten verdienen zich immers terug via een hogere restwaarde in de toekomst.

Voor de *ruimtelijke adaptatie* is het gebruik van de hittestresskaart van belang. Met hulp van deze kaart kunnen we bepalen welke adaptieve maatregelen nodig zijn om naar de toekomst toe beter om te kunnen gaan met perioden van hitte en droogte afgewisseld met hevige buien.

Verduurzamen mobiliteit

Voor sociale veerkracht en gezondheid is de upgradering van een aantal fietsroutes naar snelfietsroutes belangrijk. Een schaa sprong in fietsbeleid. Deze snelfietsroutes (zoals naar Waalwijk (inmiddels Bestuursakkoord getekend), Breda en Bels lijntje) verbinden de Tilburgse binnenstad met de omliggende Tilburgse wijken en andere gemeenten. Deze snelfietsroutes eindigen uiteindelijk in de binnenstad. Daar werken we hard aan oplossingen om de fietsen ook te stallen. Dit is onderdeel van de Binnenstad van de 21e eeuw.

Hierbij geldt dat wij als gemeente (samen met provincie en regiogemeenten) de snelfietsroutes aanleggen, maar ook kijken naar samenwerking & gedrag (betrekken werkgevers en maatschappelijke organisaties) en innovatie & technologie (nieuwe mobiliteitsoplossingen om meer mensen op de fiets te krijgen). Naast het aanleggen van snelfietsroutes zijn ook het oplossen van missing links in het fietsnetwerk van belang. Zo geven we extra stimulans voor het fietsgebruik in onze stad. Ook willen we de fietsenstalling in de Spoorzone voorzien van een groen dak.

Planontwikkeling en financiering

Bovenstaande langjarige maatschappelijke opgaven vragen op korte termijn om een meer integrale planontwikkeling en slimmere financiering. We denken na over mogelijkheden om de benodigde financiële ruimte te creëren via ontschotting van de sectorale budgetten als doelstellingen in elkaars verlengde liggen en door meer structurele budgetten over de vierjarige coalitieperioden heen.

Binnenstad 21e eeuw

Ambitie

In de binnenstad van de 21e eeuw is de oude binnenstad versmolten met de Spoorzone. De centrumfunctie voor de regio is versterkt en de Binnenstad van de 21e eeuw heeft een uitstraling die specifieke groepen aantrekt zoals kenniswerkers en commerciële dienstverleners: een hoogstedelijk en creatief milieu met bijbehorende voorzieningen past daarbij. De stedelijke economie wordt gezien als economische motor waarin ruimte is voor kennisintensieve en creatieve bedrijvigheid, onderwijs, cultuur, ontmoeting, wonen. De toegankelijkheid en zichtbaarheid door groen en water is sterk verbeterd en de bereikbaarheid is vergroot. Wonen, werken, leren, ontmoeten, recreëren; alles komt bij elkaar in de binnenstad van de 21ste eeuw.

Uitdaging

De komende jaren is het de uitdaging om onze kansen te grijpen. Kansen genoeg: wij beschikken over een jonge bevolking, een groeiende bevolking, een relatief grote studentenpopulatie (HBO/WO), een sterk MKB en een centrale, goed ontsloten, ligging in Brabantstad. We zetten met de strategie van 'boeien, binden, blijven' in op de volgende generatie bewoners: boei de jongeren en studenten, bindt ze aan de stad, zorg dat ze hier blijven, dat ze hier een bedrijfje starten en kunnen doorgroeien. Daarbij is het vergroten van de kennisintensieve/hogopgeleide banen in het centrum een must. Het imago van onze Tilburgse binnenstad dient versterkt te worden mede om te voorkomen dat bezoekers naar omliggende steden gaan.

De volgende vijf pijlers zijn van belang om onze (binnen)stad te versterken. De eerste pijler betreft talent en ontwikkeling van de kenniseconomie waarbij het gaat om het binden van talent, ondernemers, kennisinstellingen en bedrijfsleven. Ten tweede, de pijler compact en compleet: een compact kernwinkelgebied in combinatie met een aantrekkelijk dwaalmilieu en horeca. Een afgerond kernwinkelrondje is daarbij een pre. De derde pijler is creatief ondernemerschap. Creativiteit en cultuur als kernwaarde voor een stedelijke ontwikkeling; creativiteit als business. De vierde pijler is wonen voor de volgende generatie. Naast deze programmatische ontwikkelingen is het van belang dat de binnenstad beschikt over een aangenaam verblijfsklimaat. Goede fysieke verbindingen tussen deelgebieden, vergroenen van de binnenstad, aandacht voor klimaatadaptatie en mobiliteit horen daarbij. De hoogwaardige routes, verbindingen en knopen, waaronder de knoop van infrastructuur rondom het station zijn de vijfde pijler en zorgen dat stad optimaal bereikbaar is met allerlei vervoermiddelen en vanuit alle delen van de regio en daarbuiten.

Acties voor nu

Kenniseconomie

De Tilburgse binnenstad kent een goede voedingsbodem voor kleine, startende bedrijven. De kenniseconomie ontwikkelt zich binnen het Veemarktkwartier, Spoorzone en Spoorlaan. Doorgroeimogelijkheden voor deze bedrijven verdienen extra aandacht; een deel van de bedrijven heeft moeite om nieuwe werknemers te vinden

en om bij groei grotere en geschikte bedrijfsruimte te vinden. Een projectoverstijgende aanpak op dit thema is gewenst om meer massa te bereiken in de binnenstad en om meer cross-overs te realiseren tussen onderwijs en bedrijfsleven. Station 88 en de Mind Labs binnen Het Museumkwartier zijn goede ontwikkelingen in het gebied. Voor het Pand Dröge wordt een onderzoek gestart naar de ontwikkelingsmogelijkheden.

Aantrekkingskracht (binnen)stad

Ter versterking van de binnenstad is het nodig in te zetten op de organisatie van de binnenstad. Professionalisering van de binnenstadsorganisaties is daarbij noodzakelijk. Branding, het goed vermarkten van de (binnen)stad en het aantrekken van nieuwe horeca- en winkelformules zet de Tilburgse (binnen)stad op de kaart. Wij hebben met BMT, het Ondernemersfonds Binnenstad Tilburg en een vertegenwoordiging van vastgoedondernemers een BIZ (BedrijfsInvesteringsZone)- vastgoed voor het Kernwinkelgebied opgericht. Vastgoedondernemers investeren met elkaar, middels het betalen van een heffing aan ons in een aantrekkelijk en veilig winkelgebied. Wij stellen vervolgens de opbrengst ter beschikking aan de vereniging of stichting die de activiteiten uitvoert.

Cultuur is van evident belang voor een sterke (binnen)stad; in een stad moet iets te doen zijn. Kunst in de openbare ruimte zorgt voor een toegevoegde waarde voor het publiek. Er zit veel potentie in onze stad en dat willen we eruit halen. Koningsdag heeft ons geleerd dat een groot evenement met een gezamenlijk doel veel energie en creativiteit losmaakt in de stad. De insteek van ons evenementenbeleid is dan ook breed; van ruimte geven aan festivals, kermis en extra sport- en cultuurevenementen, het investeren in een studie naar de ontwikkelingspotentie van het ijssportcentrum Stappegoor (thuisbasis voor de eredivisieclub Tilburg Trappers) tot het leveren van een extra bijdrage aan het jubileum van het openbaar carnaval in Tilburg.

Ruimtelijke ontwikkelingen kunnen een grote bijdrage leveren aan de aantrekkingskracht van onze stad. Van belang is dan ook dat zij belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde hebben én passend zijn in de omgeving. Samen met de Academie van Bouwkunst in Tilburg onderzoeken we hoe we een goede ruimtelijke kwaliteit in de stad nog beter kunnen waarborgen; en deze steviger en vroegtijdig kunnen verankeren in ons planproces .

Verblijfsklimaat dwaalgebied

Het dwaalgebied is onlosmakelijk verbonden met het kernwinkelgebied. Hier zitten specialistische winkeltjes, horeca en wordt gewoond. In het dwaalgebied willen we de grote mix aan functies inzetten om een krachtig vestigingsklimaat te koppelen aan een aangenaam woon- en verblijfsklimaat.

Wonen in de stad

Meer stedelijkheid betekent ook meer wonen in de binnenstad; met name voor de kenniswerkers. Van stadsappartementen in het kernwinkelgebied, atelier- en werkvoorzieningen voor makers in de stad tot aan (grondgebonden) gezinswoningen in het dwaalgebied en de Piushaven. We zien met name een grote vraag naar woningen in het middeldure huursegment. Meer sturing van visie en programmering is gewenst.

Hoogwaardige routes en verbindingen

Hoogwaardige routes en verbindingen, waarbij we ook inzetten op vergroening en het versterken van de voorzieningen dragen bij aan de versterking en de grotere bereikbaarheid van de binnenstad. Voorbeelden zijn het optimaliseren van onze eigen bewaakte stallingen en de verbeteren van de verbinding tussen binnenstad-Piushaven, binnenstad-kunstcluster en Spoorzone-oude binnenstad. Het slechten van de barrière die de cityring vormt maakt daar een belangrijk onderdeel van uit. Zichtbare groenelementen zullen worden aangebracht om de schakels te vormen in de groenstructuur.

Stad voor iedereen

Ambitie

In de inclusieve stad profiteren alle inwoners van de positieve ontwikkelingen in Tilburg op het gebied van vestigingsklimaat en leefbaarheid. Onderwijs, de relatie onderwijs-arbeidsmarkt, maatschappelijke participatie en zorg- en hulpverlening hebben een stevige impuls gekregen. Het tekort aan banen is opgeheven en de Tilburgers leven in goede gezondheid. Tilburg is een stad waar mensen de ruimte krijgen om hun talenten zo maximaal mogelijk in te zetten en te ontplooiën; ongeacht leeftijd, handicap, geboortegrond, afstand tot de arbeidsmarkt etc. Er wordt met veel verschillende partners in de stad samengewerkt en de gemeente is een van deze partijen. Door een wijkgericht aanpak zorgen we er als partners voor dat we bij de bron en op een integrale wijze naar een vraagstuk kijken.

Uitdaging

De uitdaging voor de komende jaren is een brug te slaan tussen de nieuwe economische kansen en de sociale versterking van de stad. De volgende thema's en aanpakken zijn daarbij van belang.

Stads- en wijkgerichte Aanpak

De Agenda Sociaal 013 is de agenda van de stad die gevoed en uitgevoerd wordt door inwoners, experts, ondernemers, professionals, ouderen, jeugd en gemeente. De gesprekken worden gevoerd op het niveau waar het vraagstuk zich voordoet; op stads- en wijkniveau.

Uit deze gesprekken zijn inmiddels vier grote kernopgaven (waarden) gedestilleerd, die nu verder samen met de stad worden uitgewerkt. Deze vier opgaven zijn:

1. **Goede Start**, bieden aan de kinderen en jongeren in de stad (zie rode draad Investeren in de jeugd)
2. **Ruimte om te leven** betekent een leefomgeving die mensen als prettig en veilig ervaren, die uitnodigt tot sociaal en gezond gedrag.
3. **Optimale kansen voor iedereen**, betekent dat iedereen gelijke kansen heeft om zijn talenten te ontwikkelen en werk te doen wat er toe doet.
4. **In een wereld die mij ziet**, betekent dat mensen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen.

Deze vier opgaven vragen om een **langjarige** aanpak die bestaat uit:

1. Het sluiten van een PACT met onze belangrijkste partners (o.a. onderwijs, MOM- en buurtregiepartners, (jeugd) zorgaanbieders) om de stad sociaal sterker te maken.
2. Innovatief werken en leren hoe we de weerbarstige sociale problematiek concreet aan kunnen pakken. Deze aanpak zal op verschillende schaalniveaus moeten worden opgepakt, zowel regionaal, stedelijk als wijkgericht. Te beginnen met een Pact op stedelijk niveau, gevolgd door wijkgerichte pacts.

Deze langjarige aanpak van de gemeente vraagt van de gemeente haar rol te definiëren op de verschillende opgaven. Wij doen dit vanuit een stads- en wijkgerichte aanpak, waarbij het vraagstuk richtinggevend is. Veel van de genoemde vraagstukken zijn vragen waarbij een wijkgerichte benadering noodzakelijk is; vraagstuk integraal aanpakken bij de bron. Dit betekent voor de gemeentelijke organisatie een wezenlijke verandering van haar focus.

Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt trekt aan, maar het is de uitdaging om het tekort aan banen terug te brengen. Er ligt potentie in onze spoorzone en de binnenstad 21e eeuw waar de stedelijke economie met kenniswerkers en commerciële dienstverleners een hoogstedelijk- en creatief milieu nastreven. Vanuit het textielverleden kent Tilburg een sterke industriële sector. Om de toegevoegde waarde in de logistiek te verhogen en daarmee de kwetsbaarheid van de sector op de langere termijn te verkleinen, wordt de kwaliteit van de aan te trekken logistieke activiteiten steeds belangrijker. Er wordt ingestoken op capaciteitsverruiming, herverkaveling, verduurzaming en intensievere samenwerking op de bestaande bedrijventerreinen en een duurzame ontwikkeling van Wijkevoort. De arbeidsmarkt is breed en betreft naast regulier werk ook vrijwilligerswerk, beschut werk, arbeidsmatige dagbesteding en gesubsidieerd werk of regulier werk. Het is belangrijk meer werk te maken van het activeren van uitkeringsgerechtigden die niet direct perspectief hebben op betaald werk. De lokale diensteneconomie dient hiertoe een extra stimulans te krijgen.

Vluchtelingen en mondiale bewustwording

Tilburg is sociaal, gastvrij voor vluchtelingen en kent een hoge mondiale bewustwording. Projecten in het kader van mondiale bewustwording worden meer dan voorheen van onderop opgehaald en beoordeeld via pitch-bijeenkomsten. De acties uit het Actieplan vluchtelingen worden momenteel uitgevoerd door instellingen en honderden vrijwilligers. Een aantal andere acties, zoals de invoering van klantregie voor statushouders en een taal- en oriëntatieprogramma, zijn momenteel in voorbereiding en zullen in de zomer van 2017 van start gaan.

Waardering van diversiteit

Diversiteit in onder meer gender, afkomst, levensovertuiging en seksuele voorkeur is een verrijking voor onze stedelijke samenleving. Maar we maken ons ook zorgen over de verharding en polarisering in onze stad. Het is een belangrijke opgave om de komende jaren explicieter en steviger te werken aan een positief klimaat door gelijke kansen te continueren, dialoog en ontmoeting te stimuleren, de mogelijkheden tot informeel

taalonderwijs uit te breiden, werk te maken van diversiteit (ook binnen onze eigen organisatie) en discriminatie en ander ontoelaatbaar gedrag actief aan te pakken.

Acties voor nu

Pact met stedelijke partners

De uitdagingen in de stad vragen tegelijkertijd om acties en benutten van kansen nu. Ons voornemen om de woonlasten te verlagen en een extra inzet te gaan plegen om de complexe en toenemende schuldenproblematiek het hoofd te kunnen bieden, helpen daar bij maar zijn geen oplossing voor alle problemen die er zijn op sociale veerkracht en gezondheid van onze inwoners. Daarom zullen we een Pact sluiten met de belangrijkste partners in de stad waarin waarden, uitgangspunten, werkwijze en de vier thema's van de Agenda Sociaal 013 centraal staan. Daar waar vanuit urgentie en energie uit de stad nu om actie gevraagd wordt, starten we nu al met een aantal experimenten. Zo kunnen we als stad aanhaken en gebruik maken van deals die tussen andere partijen zijn en worden gesloten; een voorbeeld is het Brabantse Health Deal die is getekend door Brabantstad en de Brabantse GGD's en waterschappen en als doel heeft om de fysieke leefomgeving nog gezonder te maken voor inwoners. Een ander voorbeeld zijn de wijkgerichte pacts.

Wijkgerichte Pacts

Er is een toenemende concentratie in de kwetsbare wijken van bewoners met sociale problematiek. Daarnaast liggen er kansen om de inrichting van de openbare ruimte, de fysieke, wijkgerichte en sociale aanpak, veiligheid en gezondheid veel meer aan elkaar te verbinden en in de uitvoering met elkaar te combineren.

Er zullen Pacts worden gesloten met diverse wijken in de stad. Er zal worden gestart in twee wijken, te weten Pact Noord en Pact Groenewoud.

Arbeidsmarkt

De tijdelijke extra middelen vanuit het Rijk voor een specifieke aanpak voor arbeid worden in 2017 volledig benut. We zullen de werkwijze die in het Regionaal Werkbedrijf samen met vakbonden en werkgevers is ontwikkeld zo veel als mogelijk regulier inbedden.

Om te voorkomen dat mensen uit het arbeidsproces worden gestoten investeren we ook in preventieve maatregelen. Het Loket Leren en Werken besteedt veel aandacht aan mobiliteit bij werknemers en werkgevers. We continueren de aanpak in 2018. Om meer baankansen te creëren voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt zetten we onder andere blijvend in op Reshoring. We willen de koppositie in Nederland in 2018 versterken en uitbreiden. Wij voelen daarnaast de urgentie om een aanpak te realiseren voor werkzoekenden die op dit moment als onbemiddelbaar te boek staan.

Ook is haast geboden om het binnenschools en buitenschools leren veel meer te verbinden (van 40 weken naar 52 weken "leren"). Hier ligt een relatie met tegengaan van tweedeling en het bieden van gelijke kansen.

Vluchtelingen en mondiale bewustwording

In 2018 continueren we de uitvoering van het Actieplan vluchtelingen, waarin we op meerdere domeinen (werk en andere vormen van participatie, onderwijs, inburgering, zorg) en schalen (Europa en regionaal) acties hebben benoemd om enerzijds de integratie en participatie van statushouders vroegtijdig, doorlopend en integraal te stimuleren en te faciliteren en anderzijds hier zowel gelden in de vorm van subsidies als afstemming in de zin van eenduidige aanpak in de regio te organiseren. In 2018 zetten we deze lijn van gastvrijheid en verbondenheid met de wereld ook voort op het gebied van mondiale bewustwording. Zo mogen wij bijvoorbeeld ook volgend jaar de titel Fairtrade Gemeente voeren en zijn we ook in 2018 'shelter city' voor mensenrechtenactivisten uit het buitenland.

Waardering van diversiteit

Uiteraard hebben we op het vlak van diversiteit niet stilgezeten. Zo zijn we binnen onze eigen organisatie gestart met een pilot anoniem solliciteren.

Leefomgeving

In 2018 zullen we de toegankelijkheid van publieke gebouwen in onze stad grootschalig tegen het licht houden en bezien waar aanpassingen noodzakelijk zijn. Met de regio trekken we op om de huisvestingsmogelijkheden van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa uit te breiden en te verbeteren.

Investeren in de jeugd

Ambitie

In Tilburg werken we aan talentontwikkeling van alle kinderen en jongeren, zodat ze opgroeien tot burgers die er bij horen en meedoen in de maatschappij waarin zij leven. Redenerend vanuit de rechten van het kind, ongeacht de wijk waarin ze opgroeien, de financiële positie waarin hun ouder(s) zich bevinden of andere omstandigheden krijgt elk kind in Tilburg een gelijke kans. Bij het werken aan gelijke kansen vinden we de basis in het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind vastgesteld door de Verenigde Naties in 1989. Het geeft belangrijke uitgangspunten en verplichtingen om ervoor te zorgen dat kinderen veilig kunnen opgroeien en zich optimaal kunnen ontwikkelen. Bijvoorbeeld het recht om mee te denken, het recht om te spelen, het recht om bij je ouders op te groeien en de plicht van de overheid om ouders hierin te ondersteunen. Een werkwijze waarbij inzichten en kennis uit de praktijk aanzetten tot leren en verbeteren start in de leefomgeving van het kind. Daarbij worden kinderen gezien, gehoord en gewaardeerd en gaan we uit van de mogelijkheden van het kind. Hindernissen die ze daarin tegenkomen, pakken we aan.

Uitdaging

In de afgelopen jaren hebben we langs diverse lijnen gewerkt aan de talentontwikkeling van alle kinderen. Dit heeft zijn weerslag gekregen in o.a. de uitwerking van de LEA 2015 - 2018 Tilburg brengt je verder, de uitwerking van de jeugdwerkloosheidsvrije zone en onze vernieuwende aanpak van jeugdhulp. Dit is gebeurd in de wetenschap dat Tilburg een stad is van tegenstellingen als sociaal-cultureel, jong-oud, gezond-ongezonder en arm-rijk. De uitdaging is om een verdergaande tweedeling te voorkomen en onze focus en prioriteit in de komende jaren te leggen op het werken aan gelijke kansen voor ieder kind dat in Tilburg opgroeit.

Dit vraagt om een intensivering van onze aanpak om kansengelijkheid in het onderwijs te bevorderen. Er is inmiddels een start gemaakt met de doorontwikkeling van harmonisatie van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk en er wordt inzicht verkregen hoe onderwijs en arbeidsmarkt al op jonge leeftijd aan elkaar verbonden kan worden.

Dit vraagt om het versterken van de samenwerking met onderwijs om zodoende onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar te laten aansluiten. Daarbij is een investering in een goed opgroei-klimaat in brede zin waarin de thuissituatie verbonden is met de onderwijssituatie en de openbare ruimte van groot belang.

Het vraagt tot slot om de uitwerking van een PACT met de stad op vier benoemde kernopgaven: een goede start, met optimale kansen en ruimte om te leven in een wereld die mij ziet.

Acties voor nu

Pact met de stad over de GOEDE START voor alle kinderen en jongeren

Een van de vier kernelementen uit de Agenda Sociaal 013 is dat kinderen en jongeren een GOEDE START krijgen, waarin ze gezien, gehoord en gewaardeerd worden in hun dagelijkse leven op school, thuis, op het werk en in hun leefomgeving. Er zal een langjarig PACT worden gesloten met de jongeren en onze partners in de stad. In het PACT maken we afspraken over gezamenlijke waarden, uitgangspunten en werkwijze. In deze samenwerking starten we met experimenten, zoals campus BELOVEN (landelijk experiment Integraal Kind Centrum (IKC), waarin we de verbinding van binnen- en buitenschools leren niet alleen op papier zetten maar ook met onze partners (o.a. onderwijs, kinderopvang, welzijn, sport, wijkteam) daadwerkelijk in de praktijk gaan brengen.

Veilig opgroeien met oog voor diversiteit: taskforce kindermishandeling

Kinderen en jongeren groeien gezond en vooral veilig op. Signalen wanneer het niet goed gaat met hen pakken we zo vroeg mogelijk op met oog voor diversiteit. In 2017 startten we een Taskforce waarin we samen met betrokken maatschappelijke organisaties, ouders en kinderen in de stad werken aan een goed en veilig opgroei-klimaat. Het kind staat hierin centraal en niet het systeem. Eerste prioriteit is een versnelling in de aanpak van kindermishandeling. Zo korten we de keten van het gedwongen kader in, maken we afspraken met kinderopvang en scholen om signalen van kindermishandeling snel te melden en op te pakken, worden kinderen weerbaar gemaakt etc. In 2018 komt de taskforce op volle stoom.

Jeugdwerkloosheidsvrije regio en leven lang leren krediet

Het programma Jeugdwerkloosheidsvrije regio wil in 2018 de aanpak om iedere jongere in de regio Midden Brabant perspectief te bieden sluitend krijgen. Dat betekent dat we de programma-aanpak in 2018 afronden en iedere jongere in de regio passende zorg heeft, kwalificerende scholing volgt of (vrijwilligers)werk heeft. De goede elementen van de programma-aanpak zullen op basis van een grondige evaluatie met kernpartners als

het UWV, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen duurzaam ingebed worden en verbonden zijn met onze aanpak VSV. De samenwerking met onderwijs is en blijft voor een dergelijke duurzame en sluitende aanpak van groot belang. Een goede loopbaanbegeleiding, intensieve samenwerking met bedrijfsleven, gelijke kansen voor elke jongere en mogelijkheden voor flexibele instroom zijn hiervoor onmisbaar.

(Her)intreders op de arbeidsmarkt die slechts beperkte eigen financiële middelen hebben en geen aanspraak kunnen maken op studiefinanciering bieden we sinds 2016 de mogelijkheid om zich (voldoende) te scholen zodat zij weer op eigen kracht betaald werk kunnen vinden. Dit doen we via de scholingslening; een instrument om de arbeidsmarktpositie van mensen met een uitkering/laag inkomen te verbeteren. Daarnaast kan de scholingslening ook door werkenden worden benut om hiermee een leven lang leren te stimuleren. Aanvankelijk was het de bedoeling om na 2017 aan te sluiten bij de door het Rijk in te stellen leven lang leren krediet. Nu duidelijk is dat onze eigen regeling meer mogelijkheden biedt die we graag willen behouden, gaan we er voorlopig mee door.

Sport en gezondheid: project noord

Investeren in gezondheid van kinderen/jongeren vraagt om andere methoden, die niet voor ze bedacht worden maar samen met ze ontwikkeld worden. Denk bijvoorbeeld aan het anders inrichten van de openbare ruimte waardoor jongeren (waarbij geen harde knip ligt bij 18 jaar) uitgedaagd worden om te bewegen, te sporten en elkaar te ontmoeten (urban sports, spelletjes verwerkt in voetpaden, combinaties van on- en offline gaming etc.). In Noord starten we een experiment samen met jongeren tussen de 12 en 19 jaar.

Onderwijs: harmonisatie, onderwijshuisvesting, leven lang leren

Om elk kind een gelijke kans te geven helpt het om zo vroeg te mogelijk te interveniëren bij (mogelijke) achterstanden. De wet harmonisatie kinderopvang in relatie tot het SER-advies 'Gelijk goed van start' biedt kansen hierin. In Tilburg werken we toe naar een model waarin doelgroeppeuters 16,5 uur aanbod kinderopvang krijgen.

Financieel beeld

Uitgangspositie

De uitgangspositie financieel beeld op basis van bestaand beleid voor de jaren 2018 tot en met 2021 is als volgt:

Bedragen x € 1 mln.	2018	2019	2020	2021
Uitkomst Programmabegroting 2017-2020	0	V 0,1	V 0,9	V 0,9
Vervallen tijdelijke budgetten PB2017	-	-	-	V 0,6
Structurele doorwerking Jaarrekening 2016	N 0,5	N 0,5	N 0,5	N 0,5
Structurele effecten TR 2017	PM	PM	PM	PM
Uitgangspositie financieel beeld	N 0,5	N 0,4	V 0,4	V 1,0
Uitkering gemeentefonds	V 5,4	V 3,7	V 3,7	V 3,1
Nominale ontwikkelingen niveau 2018				
- Lonen	N 5,2	N 5,2	N 5,2	N 5,2
- Prijzen	N 1,9	N 1,9	N 1,9	N 1,9
- Subsidies	N 2,0	N 2,0	N 2,0	N 2,0
Autonome ontwikkelingen	N 0,3	N 0,1	N 0,1	N 0,2
Overige ontwikkelingen (stelpost)	N 0,5	N 0,5	N 0,5	N 0,5
Financieel beeld (bestaand beleid)	N 5,0	N 6,4	N 5,6	N 5,7

Een nadere toelichting op de gehanteerde uitgangspunten en ontwikkelingen is opgenomen in de bijlage.

Ontwikkelingen

Met betrekking tot het financiële beeld zien we op dit moment een aantal belangrijke ontwikkelingen die de uitkomst van het financieel beeld fors beïnvloeden.

Ontwikkeling Gemeentefonds

We verwachten dat het accres van het gemeentefonds positief zal worden beïnvloed door de hogere inflatiecorrectie die voortvloeit uit het CEP2017. Omdat we onze nominale bijstellingen al op het niveau 2018 hebben gebracht vinden we het verantwoord om vooruitlopend op de meicirculaire 2017 een positief effect van structureel € 2,7 miljoen te ramen. Bij het publiceren van de meicirculaire 2017 zal blijken hoe de accresontwikkeling zich daadwerkelijk ontwikkelt.

Rente BBV

Vanaf de begroting 2018 moeten de richtlijnen uit de Notitie rente (Commissie BBV) worden toegepast. Wij stellen voor om met ingang van 2018, conform de aanbeveling van de Commissie BBV, geen rente toe te rekenen aan het eigen vermogen. De te hanteren omslagrente wordt dan 0%. Op basis van huidige inzichten leidt dit tot een structureel positief effect. In de bijlage zijn de gehanteerde schattingen c.q. aannames weergegeven.

Daarnaast heeft een omslagrente van 0% een positief effect op de hoogte van de tarieven voor afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Ontwikkeling BUIG

In onze huidige begroting is een taakstelling met betrekking tot BUIG-maatregelen opgenomen van € 3,4 miljoen. Deze maatregelen moeten leiden tot een extra uitstroom van 400 uitkeringsgerechtigden in de periode 2015-2017. Het verloop van het uitkeringsbestand is echter grillig. In het 3^e en 4^e kwartaal 2016 was sprake van een forse daling van het uitkeringsbestand. In 2017 zien we het uitkeringsbestand weer toenemen. Dit is een trend die we ook landelijk zien.

De in april 2017 bekend gemaakte verdeling van het nader voorlopig budget 2017 leidt voor het jaar 2017 tot een nadeel van € 2,2 miljoen. Het financieel effect voor 2018 is beperkt. Gezien de verdere onzekerheden doen we op dit moment meerjarig geen bijstelling.

Bij verwerking van bovenstaande ontwikkelingen ontstaat het volgende financiële beeld.

Bedragen x € 1 mln.	2018	2019	2020	2021
Financieel beeld (bestaand beleid)	N 5,0	N 6,4	N 5,6	N 5,7
Ontwikkeling Gemeentefonds	V 2,7	V 2,7	V 2,7	V 2,7
Rente BBV	V 2,3	V 1,6	V 2,3	V 2,5
Ontwikkeling BUIG	0	0	0	0
Financieel beeld Perspectiefnota	V 0,0	N 2,1	N 0,6	N 0,5

Op basis van dit beeld zien we dat de begroting voor de komende jaren onder druk blijft staan en dat er geen ruimte is voor nieuwe structurele uitgaven. Om toch aan onze ambities te kunnen blijven werken willen we bij de begroting een deel van de ruimte in onze reserves inzetten voor incidentele impulsen. Uiteraard gaan we hier terughoudend mee om.

Risico's

Het financieel beeld wordt in de aanloop naar de Programmabegroting 2018 nog beïnvloed door de effecten van de meicirculaire gemeentefonds 2017. De volgende ontwikkelingen zullen naar verwachting opgenomen worden in de meicirculaire:

- *Accressen*
Wijzigingen in het uitgavniveau van de Rijksoverheid hebben invloed op de ontwikkeling (accres) van het gemeentefonds en brengen daarom financiële risico's met zich mee (trap-op trap-af systematiek). Naast deze macro-ontwikkeling geeft ook de verdeling onzekerheid. Doordat de totale omvang van het gemeentefonds niet wijzigt, kan door aanpassing van de landelijke uitkeringsbasis een effect ontstaan (tweede-orde-effect).
- *Integratie-uitkering Sociaal Domein (IUSD)*
In principe wordt de IUSD in 2018 opgenomen in de algemene uitkering. Afspraken over indexatie van de budgetten zullen opgenomen worden in de meicirculaire.
- *Opschalingskorting*
In het huidige regeerakkoord is een opschalingskorting oplopende tot € 975 miljoen in 2025 overeengekomen. In het financieel beeld (bestaand beleid) hebben wij de opschalingskorting tot en met 2021 verwerkt (landelijk € 460 miljoen). Na 2021 resteert nog een korting van € 545 miljoen. Voor Tilburg betekent dit een nadeel van € 1,4 miljoen in 2022 oplopend tot structureel € 6,4 miljoen v.a. 2025. Om in de komende kabinetsperiode meer stabiliteit in de gemeentelijke financiën te kunnen realiseren zet de VNG zich in om deze opschalingskorting van tafel te krijgen. Verder zal de VNG kortingen zonder aanvullende maatregelen van het Rijk afwijzen.
- *Traject herziening financiële verhoudingen*
Het herzieningstraject richt zich op de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten en specifiek op de verdeling van het gemeentefonds. De stuur- c.q. expertgroep maakt een probleemanalyse van de toekomstbestendigheid van het stelsel van financiële verhoudingen en het verkennen van mogelijke oplossingsrichtingen in verschillende varianten. Hierbij krijgen in ieder geval de volgende subthema's een plek:
 - o faciliteren van regionaal-economische ontwikkelingen;
 - o prikkelwerking in de verdeling;
 - o vereenvoudigen van de verdeling.
Onderzocht wordt of aanpassingen in de uitgangspunten van de verdeelsystematiek nodig zijn.

Reservepositie

Ons eigen vermogen ultimo 2016 bedraagt € 884,9 miljoen. Een aantal van de reserves is vrij inzetbaar, mits aanwending binnen de bestedingscriteria mogelijk is. Het volgende overzicht kan worden gegeven:

Bedragen x € 1 mln.	Stand per 1-1-2017 (incl. resultaat bestemming 2016)	Toekomstige geplande onttrekkingen	Verwachte toevoegingen	Ruimte in reserve
Algemene reserve	25,0	2,0	PM	23,0
Reserve Grootchalige Investerings (RGI)	92,4	75,5	PM	16,9
Egalisatiereserve 3 Decentralisaties (3D's)	15,0	6,7	6,0	14,3
Reserve Bovenwijkse voorzieningen (RBV)	36,3	27,3	0,6	9,6
Reserve herstructurering erfpachtomzettingen	25,5	11,8	5,6	19,3
Algemene bedrijfsreserve grondexploitatie (ARGE)	53,4	48,1	PM	5,3

Na resultaatbestemming 2016 heeft de algemene reserve een eindstand van € 25,0 miljoen, gelijk aan de bovenbandbreedte. Rekening houdende met de afdekking van negatieve begrotingssaldi 2017/2018 en de geraamde toevoeging vanuit de RGI bedraagt de verwachte stand ultimo 2018 € 23,0 miljoen. Dit is nog ruim boven de ondergrens van € 19,5 miljoen.

Ultimo 2016 is de stand van de egalisatiereserve 3D's gelijk aan het plafond van € 15 miljoen. Bij het bepalen van de vrije ruimte is echter nog geen rekening gehouden met toekomstige risico's.

In de Jaarrekening 2016 is aangegeven dat het vrij besteedbare deel van de Algemene reserve grondexploitatie (ARGE) € 10,1 miljoen bedraagt. Op basis van huidige ontwikkelingen en risico's bedraagt de vrije ruimte € 5,3 miljoen.

Inzet van reserves leidt tot een daling van het eigen vermogen. Met meevallers kunnen we de reserves weer aanvullen.

Woonlasten

De OZB wordt samen met de afvalstoffenheffing en rioolheffing gerekend tot de gemeentelijke woonlasten. Van deze drie is de OZB vrij inzetbaar. Onze woonlasten zijn laag. Het landelijk gemiddelde voor de gemeentelijke woonlasten (meerpersoonshuishouden) bedraagt in 2017 € 723,-. Onze woonlasten 2017 bedragen 78%, ruim onder het gemiddelde.

Voor 2018 zien we een positief effect op de hoogte van de tarieven voor afvalstoffen- en rioolheffing doordat de omslagrente verlaagd wordt tot 0,0%. We willen dit effect gebruiken voor een algehele verlaging van de woonlasten waarbij we tevens voor de afvalstoffenheffing tariefsdifferentiatie voor één- en meerpersoonshuishoudens invoeren. In de begroting werken we dit nader uit.

Grondexploitatie

Jaarlijks worden bij de Perspectiefnota de parameters beschouwd en door de raad vastgesteld.

Parameters

Het rentepercentage zullen we aanpassen conform de nieuwe voorschriften van de BBV. Op basis van het advies van Deloitte Real Estate hanteren we verder de volgende parameters:

Parameter	Percentage	Bron
Kosten verwerving, bouw- en woonrijp maken (indexering)	2%	Prijsontwikkeling GWV afgelopen 10 jaar en gemiddelde CPI vanaf 1985
Opbrengstenstijging (indexering):		Advies Deloitte Real Estate, ontwikkeling netto besteedbaar huishoudinkomen 1991-2030
• tot en met 2020	2,0%	
• ná 2020	1,5%	

Programma

De gehanteerde uitgangspunten worden ten opzichte van de Programmabegroting 2017 niet gewijzigd.

Gemiddeld aantal woningen (per jaar)	950 nieuwbouwwoningen
Gemiddelde uitgifte bedrijventerreinen (per jaar)	9 hectare

Bijlage financieel beeld

Toelichting op actueel financieel beeld

De vertrekpositie voor het actueel financieel beeld is de vastgestelde Programmabegroting 2017 en de structurele doorwerking van de Jaarrekening 2016. De structurele effecten van de Tussenrapportage 2017 zijn vooralsnog PM opgenomen.

Vervolgens is de vastgestelde Programmabegroting 2017-2020 op hoofdlijnen geactualiseerd. Hierbij is uitgegaan van de spelregels "Budgetbijstellingen, zo doen we dat in Tilburg" (raadsbesluit 16 december 2013). Ook zijn de afspraken uit het Coalitieakkoord 2014-2018 verwerkt.

De uitgangspunten voor het financieel beeld zijn:

- De decentralisaties in het sociaal domein worden uitgevoerd met de middelen die hiertoe overkomen;
- De interne omslagrente was 3,5%, gaat per 1 januari 2018 naar 0% a.g.v. BBV;
- De prijsgevoelige budgetten worden geïndexeerd met de BBP-index op basis van de meest recente publicatie van het Centraal Plan Bureau (CPB). Er vindt nacalculatie plaats over de voorafgaande twee begrotingsjaren;
- Voor de loongevoelige budgetten hanteren we de ontwikkelingen inzake de CAO en sociale lasten. Ook hier vindt nacalculatie plaats over de twee voorafgaande begrotingsjaren;
- Voor de bijstelling van de subsidiebudgetten hanteren we een gewogen gemiddelde van de prijs overheidsconsumptie netto materieel (IMOC) en prijs overheidsconsumptie beloning werknemers. Ook hier vindt nacalculatie plaats over de twee voorafgaande begrotingsjaren;
- De opbrengst OZB wordt geïndexeerd met de BBP-index voor het begrotingsjaar;
- De kosten van kwijschelding worden sinds 2015 verrekend in de woonlasten;
- Bij de zgn. gebonden tarieven (afvalstoffenheffing, rioolheffing en bouwleges) gaan we uit van 100% kostendekkendheid;
- Met betrekking tot de hondenbelasting zijn in het verleden extra verhogingen doorgevoerd, waardoor de kostendekking boven de 100% uitkomt;
- De overige tarieven van leges en belastingen worden verhoogd met de BBP-index;
- Meerjarige accessen gemeentefonds ramen we voor 50%.

Uitkering gemeentefonds

De algemene uitkering is doorgerekend op basis van de decembercirculaire 2016. Belangrijke ontwikkeling is het 100% ramen van het accres 2018 (structureel voordeel € 4,0 miljoen), 100% raming toevoeging plafond BTW-compensatiefonds (voordelig € 1,8 miljoen in 2018). Verder is tranche 2021 in verband met de lagere apparaatskosten (opschaling) verwerkt (nadelig € 1,1 miljoen in 2021). Conform onze systematiek zijn ook de diverse maatstaven, zoals aantal inwoners, bijstandsgerechtigden, woonruimten e.d. geactualiseerd naar de peildatum van 1 januari 2018 (per saldo structureel nadeel € 1,0 miljoen). Voor de afwikkeling van voorgaande uitkeringsjaren houden we rekening met een structureel voordeel van € 0,5 miljoen.

Voor nieuwe en vervallen taken gaan we uit van evenredige budgetbijstellingen. Ook de mutaties in integratie- en decentralisatie-uitkeringen worden neutraal verwerkt.

Nominale ontwikkelingen

De nominale bijstellingen zijn bijgesteld op basis van het CEP 2017 (d.d. 24 maart 2017).

De loonontwikkeling 2018 bedraagt + 1,4%. Nacalculatie over de (werkelijke) kosten 2016 en (verwachte) kosten 2017 leidt tot een bijstelling van + 2,65%.

De prijsontwikkeling 2018 bedraagt eveneens + 1,4%. Nacalculatie over 2016 en 2017 leidt tot een bijstelling van + 0,20%.

De subsidiebudgetten worden voor 2018 met + 2,12% bijgesteld. Nacalculatie leidt tot een bijstelling van + 0,70%.

Autonome ontwikkelingen

Door toevoeging van de jaarschijf 2021 (toename aantal woningen) is sprake van hogere OZB-opbrengsten (voordelig € 0,4 miljoen). In 2021 zal één verkiezing meer georganiseerd worden dan in 2020 (nadelig € 0,2

miljoen). Doordat bij de riool- en afvalstoffenheffing het uitgangspunt 100% kostendekking van toepassing is, zijn de hogere opbrengsten, als gevolg van de toename van het aantal woningen, budgettair neutraal verwerkt. Verder is rekening gehouden met de effecten van collegebesluiten tot en met mei 2017.

Overige ontwikkelingen

Voor overige herijkingen wordt vooralsnog een inschatting van € 0,5 miljoen nadelig geraamd.

Rente BBV

Bij het bepalen van het effect van de nieuwe toerekening van rentelasten en -baten is uitgegaan van de volgende schattingen c.q. aannames:

- Een inschatting van de externe rentelasten en -baten voor de jaren 2018 t/m 2021
- De stand van de reserves per 1 januari van de jaren 2018 t/m 2021
- De nieuw te realiseren investeringen en bijbehorende afschrijvingstermijnen in de jaren 2018 t/m 2021
- De stand van de financiële vaste activa in de jaren 2018 t/m 2021
- De stand van het onderhanden werk GE voor de jaren 2018 t/m 2021

Daarnaast wijzigt de huidige omslagrente van 3,5% in de nieuwe situatie in een drietal nieuwe rentepercentages (rente GE, rente Eigen Vermogen en Omslagrente). De berekening van deze percentages is in de notitie voorgeschreven. Landelijk staan hierover echter nog vragen open richting de commissie BBV. Dit kan nog leiden tot wijzigingen in de te hanteren percentages en daarmee tot een wijziging in het resultaat van de doorberekening.

De Commissie BBV doet vanwege het verlangde inzicht, de eenvoud en de transparantie de aanbeveling om te stoppen met het toerekenen van rente aan het eigen vermogen. Alhoewel in het BBV de mogelijkheid nog wel blijft bestaan is de verwachting dat deze op termijn wordt afgeschaft. We kiezen er dan ook voor om geen rente meer toe te rekenen aan het eigen vermogen.

Voor de doorrekening zijn de volgende percentages gehanteerd:

- Rente GE 0,28%
- Rente Eigen Vermogen 0,00%
- Bij rente Eigen Vermogen 0,00% wordt omslagrente 0,00%

Door een lagere of geen rentetoerekening aan het eigen vermogen (reserves), kan het zijn dat er tekorten op bepaalde reserves ontstaan die moeten worden gecompenseerd. In de berekening is rekening gehouden met een noodzakelijk compensatie van reserves van € 0,5 miljoen resp. € 0,7 miljoen per jaar.

